

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

JELENTÉS
A VÁCI BÖRTÖN ÉS FEGYHÁZBAN TETT
LÁTOGATÁSRÓL

2005. JANUÁR 31.-FEBRUÁR 2.

A börtönmegfigyelésben részt vett Kószeg Ferenc, dr. Somogyi János, dr. Friedrich Katalin, dr. Tóth Erzsébet, dr. Kádár András és dr. Honyek Péter, továbbá dr. Méhes Mária orvos.

A bv. intézet parancsnoka, Vatai Gyula bv. ezredes, helyettese Farkas Zoltán százados, továbbá Sinkó Csaba bv. főhadnagy, mindenben segítették a munkánkat, napi, szoros munkakapcsolatot alakítva ki. A börtön vezetőségének jóindulata lehetővé tette, hogy minden fogvatartottal találkozhasunk és az általuk felvetett problémákat megvizsgálhassuk, továbbá hogy az intézet többi dolgozójától is értékes segítséget kaphassunk.

Bár a börtön névleges befogadóképessége 522 fő, látogatásunkkor 790 és 810 fő között ingadozott az intézetben fogvatartott személyek száma. Ez másfélszeres túlszűfolttságot jelent, ami azonban az elkülönítési szempontok miatt az intézet bizonyos részein még ennél is nagyobb telítettséget okoz. Jellemző példa erre, hogy a XIX. század végén épített magánzárkákba jelenleg kettő-három fogvatartottat helyeznek el.

A börtön első épülete 1777-ben, még Mária Terézia uralkodása alatt épült, majd az épületegyüttes folyamatosan bővült, de a zárkákat tartalmazó épületek közül a fent említett XIX. századi épület a legfiatalabb. Éppen ezért az épületek elöregedtek, falaik nedvesednek, salétromosodnak. Az intézet vezetése szerint hosszútávú megoldásként csak a teljes alapzat cseréje lenne elfogadható.

ÁLTALÁNOS PANASZOK

1. Az intézet épületeinek elöregedését a fogvatartottak is szóvá tették. Számos panasz jutott el hozzánk a zárkák állapotával kapcsolatban. A legtöbb fal tisztítási festésre szorulna, sőt egyes zárkákban a festés már annyira lepergett, hogy néhány helyen – például az ágyakhoz közel, ahol a fekvő fogvatartott hozzáér a falhoz – az építőanyag is kilátszik. Az épület lelakottságából eredő problémákat tovább fokozza, hogy azonos körleteken is előfordul, hogy bizonyos zárkák már felújításra kerültek, míg mások nem, és a lelakottabb zárkákba való elhelyezést a fogvatartottak büntetésként vagy diszkriminációként élik meg.

Az intézet minden zárkájában biztosított a hideg-meleg víz, azonban a csőrendszer elöregedett. Látogatásunkkor azt tapasztaltuk, hogy a lefolyórendszer használat során rendkívül hangos. A WC-k többsége kerámia WC, azonban a magánzárkák között még előfordul fémből készült ülőkéjű WC is. Az illemhely az MZ körletben lévő magán- – valójában két-három fős – zárkák esetében a zárka helyiségétől nincsen elkülönítve, bizonyos zárkákban még függönnyel sem. A nagy létszámú zárkák esetében a WC ajtóval zárható helyiség, azonban mérete nem megfelelő (mivel az ülőkére ráülő fogvatartott térdei már a WC falainak ütköznek). A zárkák fűtése csak többé-kevésbé megoldott; a fogvatartottak az MZ körletben panaszkodtak a hőmérsékletre. A folyosók fűtése azonban még ennyire sem kielégítő, különösen az MZ körleteken, ahol a két irányba közel 50-50 méteres folyosókon összesen kettő darab radiátor ad meleget. Pozitívum, hogy a fogvatartottak arról számoltak be, hogy a felügyelők rendszeresen megkérdezik azt, hogy elromlott-e lefolyó vagy a WC a zárkákban, és a hibákat rövid időn belül ki is javítják.

A parancsnok és parancsnok-helyettes urak szóban kifejtették, hogy tisztában vannak az épületek állapotával. Elmondták, hogy a legszerencsésebb megoldás az lenne, ha egy új, kifejezetten börtönnek épülő intézetbe kerülnének át a fogvatartottak. Erre azért van lehetőség, mivel építési vállalkozók már tettek ajánlatot a börtön, mint Dunára néző ingatlan megvásárlására. A falak nedvesedését okozó alapzat cseréjére a börtön saját erőből nem képes. Farkas Zoltán százados úr elmondta, hogy a felújításra fordítható összeg az elmúlt 4 évben nominálértékben(!) is csökkent, ami rendkívül beszűkíti az intézet vezetésének lehetőségeit. Az intézet idén 165 millió forintos pályázatot nyújtott be az MZ körletek fűtésének felújítására, amelyből a kazán és a csőrendszer cseréjét kívánják megvalósítani. Vatai Gyula ezredes úr elmondta, hogy a régi, fémből készült WC-k cseréje már majdnem teljes, azonban az illemhelyek elkülönítésére a több mint 100 zárkában nincsen pénz. A parancsnok úr hozzátette, hogy az MZ körleteken a folyosók fűtésén kívül azok világítása sem megoldott, mivel itt nincsen természetes világítás. Hasonló helyzet jellemezte a régi veszprémi börtönt, és ez végül a börtön bezárásához vezetett.

A BVOP a jelentésre adott kiegészítésképpen hozzátette, hogy az intézet egyes részei valóban nem kellő mértékben alkalmasak a fogvatartottak elhelyezésére, különösen igaz ez az MZ-körletre. Az illemhelyiségek leválasztása rendkívül összetett feladat (leválasztása esetén a zárkaajtót át kellene helyezni, ami új ajtók beszerzését is szükségessé tenné, a már lezárt WC-khez pedig mesterséges szellőzést kellene kiépíteni), aminek becsült költsége 7-800 millió forint. Ennyi pénz nincs erre a célra, az elmúlt években a következő kisebb álltak rendelkezésre felújítás céljából:

	Beruházás	Felújítás
2001	2.820.000	20.880.000
2002	4.049.000	12.875.000
2003	1.000.000	21.970.000
2004	1.000.000	1.263.000
2005	13.003.000	731.000

Ezen összegből lehetőség van 4 új fürdő kialakítására. Magasabb szintű felújításhoz szükséges összeg biztosítása központi döntést igényel.

2. Számos fogvatartott panaszkodott az étellezésre. Az étellelemmel kapcsolatban mind mennyiségi, mind – ugyan kisebb számban – minőségi problémák voltak, azonban az étel minőségét kritizáló fogvatartottak nagy részéről kiderült, hogy felvetésük nem alapos (Például egy fogvatartott elmondta, hogy a leves ehetetlen. Rákérdezésre hozzátette, hogy meg sem kóstolta a levest, csak kiöntötte a WC-be.) Többen azonban a kenyér minőségére panaszkodtak, mondván, hogy az nagyon morzsál, és így rendes kés nélkül nehezen vágható. A Magyar Helsinki Bizottság megfigyelői is a börtönben készült ebédet ették, akárcsak a bv. dolgozói, ami minden alkalommal fogyaszthatónak bizonyult. A mennyiségi problémák azonban általánosnak nevezhetőek. Sokan mutatták nekünk, hogy milyen kevés levest kapnak, kettő decit. Szintén többen panaszolták, hogy a reggeli csak egy vékony szelet szalámi, amihez a minden fogvatartottnak naponta kiosztott 400 grammos kenyeret ehetik. Kis számú fogvatartott arról számolt be, hogy az ételt osztó, úgynevezett „tálalósok” – szintén fogvatartottak – lopják el az étel egy részét. Voltak azonban pozitívnak tekinthető beszámolók a fogvatartottak részéről, amikor elmondták, hogy rendszeresen van gyümölcs: alma, narancs, banán és kivi.

Az intézet költségvetési körben oldja meg az étellezést, azaz nem külső céget bíznak meg a feladattal. Vatai Gyula ezredes úr szerint így lehet jobb ellátást biztosítani a fogvatartottak számára. A 2005. február 02-n a nem dolgozó fogvatartottak étrendje:

Étel	Ár	Energiatartalom
Tea + kenyér (400 g)	59.45 Ft	5381 KJ
Kenőmájas	56.17 Ft	1878 KJ
Húsleves	13.01 Ft	421 KJ
Baromfi pörkölt	79.83 Ft	890 KJ
Galuska	24.02 Ft	3679 KJ
Savanyúság	10.73 Ft	85 KJ
Konzerv	113.90 Ft	1838 KJ
Összesen	357.11 Ft	14172 KJ

Ez az összeg túllépi a rendelkezésre álló napi 320 Ft-t, de az étellezésért felelős tiszt kifejtette, általános az, hogy bizonyos napokon a felhasznált összeg túllépi, más napokon pedig nem éri el a jogszabályilag biztosított összeget.

A napi jogszabályilag kötelező 9200-10000 KJ helyett a börtön a következő energiamennyiségeket biztosította:

Dátum	Alap norma részére kiadott KJ/fő
2005.01.21	15713
2005.01.22	12502
2005.01.23	13364
2005.01.24	18133
2005.01.25	16466
2005.01.26	12827
2005.01.27	12118
2005.01.28	14868
2005.01.29	13701
2005.01.30	12619

Mint az étellezésért felelős vezető kifejtette, az étellezés során mindig meghaladják a jogszabályilag előírt energiamennyiséget, sőt gyakran gyümölcs és ritkábban sütemény biztosítására is van mód.

Az intézet írásbeli válaszában a fentieket kiegészítette azzal, hogy az intézetben HACCP rendszer működik, ezért csak első osztályú termék vagy nyersanyag kerül felhasználásra, így a kenyér is csak első osztályú minőségű, előre csomagolt, szavatossági idővel ellátott lehet. A parancsnokság válaszában szintén szerepel, hogy az étel kiosztása csak felügyelet jelenlétében és ellenőrzése mellett történhet, továbbá, hogy a leves mennyisége 3 dl, és nem kettő. A nem dolgozó fogvatartottak 5-7 dkg, a könnyű munkát végzők 8-10 dkg, míg a nehéz testi munkát végzők 12-15 dkg felvágottat kapnak a reggelihez. Továbbá tájékoztatást kaptunk arról, hogy a fogvatartottaknak lehetősége van panasszal élni, amit az intézet vezetése, illetve szükség esetén a dietetikus megvizsgál.

A BVOP írásos válaszában hozzátette, hogy az intézet az étkeztetésre vonatkozó minden jogszabályi előírást megtart az intézet, az étel kiosztása pedig csak felügyelő jelenléte és ellenőrzése mellett történhet. Egyébként minden étellezéssel kapcsolatos panaszt kivizsgálják, a dietetikus szakembertől pedig személyes meghallgatást lehet kérni.

3. Talán a legáltalánosabb panasz a fogvatartottaknak a csomagküldésre vonatkozott. 2004. októberéig havi négy csomagot küldhettek be a fogvatartottaknak, ekkor azonban ezt lecsökkentették havi egyre, mondván, hogy gyakrabban lehet majd „pájzolni”, azaz az intézetben belül működő boltban vásárolni. Több fogvatartott panaszkolta, hogy ebbe az egy csomagba kell elhelyezni az ételmiszert és a tisztasági felszereléseket, vegyesen. Mások azt mondták el, hogy mivel drágának tartják a boltot, ezért jobb lenne, ha a börtönön kívülről kaphatnának ételmiszert, mivel hozzátartozóik

pénzt nem tudnak küldeni, csomagot viszont igen. Végezetül többen arra tettek megjegyzést, hogy a börtön vezetősége feltehetően azért csökkentette le a beküldhető csomagok számát, hogy keresletet teremtsen a kiétkeztetést végző boltban. A csomagokkal kapcsolatban sokan panasztáltak, hogy miért nem lehet gyümölcsöt, húsfélét, sőt konzervet sem beküldeni az intézetbe. Sokan legalább havi két csomagot szeretnének.

A parancsnok úr elmondta, hogy korábban valóban négy csomagot kaphattak a fogvatartottak, de a rengeteg (800 fogvatartott, havi 4 csomag napi száz feletti csomagot jelentene) küldemény ellenőrzése és kiosztása extra feladatokat rótt a börtön személyzetére. A parancsnok úr azt is kérdezte, hogy azon hozzátartozóknak, akiknek nincsen pénze, azok hogyan tudnának csomagot küldeni. Végezetül a parancsnok úr elmondta, hogy a gyümölcsöket könnyen lehet preparálni, azaz azokban valamilyen nem engedélyezett anyagot a börtönbe bejuttatni. A húsfélék és a zsír, továbbá a tejtermékek azért nem küldhetők, mivel a zárkákban nem áll rendelkezésre hűtőgép, így ezek az élelmiszerek rövid időn belül megromlanának az intézetben. Végezetül a konzervekről azt mondta el Vatai ezredes úr, hogy amióta számos nem engedélyezett tárgyat – például mobiltelefont – próbáltak meg konzervben becsempészni, azóta tiltották meg a konzervek csomagban való küldését.

A BVOP írásos válaszában hozzátette, hogy a csomagban küldhető termékek körét a 6/1996. (VII.12.) IM Rendelet és a 0116/1998. (IK Bv. Mell. 2.) OP intézkedés szabályozza, a gyakorlat az előírásoknak megfelelő a Váci Bv. Intézetben. (Ennek ellentmondani látszik, hogy a rendelet a csomag szerint minden olyan tárgyat tartalmazhat, amit a fogva tartott engedéllyel magánál tarthat. Ha gyümölcsöt tarthat magánál a fogva tartott, akkor ebből az következne, hogy kaphat is csomagban. Márpedig az utasítás alapján erre nincs lehetőség.)

4. Az előző témához kapcsolódik, hogy a fogvatartottak a „spájzot”, azaz a börtönben működő boltot drágának tartják, illetve azt is panaszolják, hogy a havi három spájzból gyakran marad el egy vagy két alkalom. További panasz, hogy vásárláskor a blokkot alá kell írniük, és egy dobozba kell dobniuk, nem tarthatják meg, így nem tudják ellenőrizni, hogy mit és mennyiért vásároltak. Látogatásunkkor a körleteken a faliújságon nem volt kifüggesztve árlista a boltban vásárolható termékekről, míg a boltban nagyszámú vásárló esetén a fogvatartottaknak nincsen idejük a hosszú, és termékfajták szerint nem csoportosított árlista áttanulmányozására.

A kiétkeztetést a Li-Ko Kft. végzi. A bolt kultúrált, tágas, frissen festett, az üzletvezető és két alkalmazott tartózkodik benne. Az üzletet viszonylag széles termékkála jellemzi. Az üzletvezető elmondása szerint több büntetés-végrehajtási intézettel is kapcsolatban állnak. Elmondta, hogy pályázaton nyerte el a bolt üzemeltetésének jogát, és saját pénzből újította fel a boltrészt. Elmondta továbbá, hogy a fogyasztás több mint fele dohányáru, ami zárjegyes termékként szabott árú, így a többi termék árán keresztül kell gazdaságossá tennie a vállalkozást. Elmondta, hogy 2003 vége óta nem emelt árakat, amely kijelentést alátámasztotta, hogy a büfében elhelyezett árlistát 2004. április 19-én nyomtatták ki.

Néhány reprezentatív termék ára összehasonlítva egy VIII. kerületi kiskereskedelmi bolt áraival (a dohánytermékeket mindkét üzletben az árjegyen megszabott áron árusítják):

Áru megnevezése	Li-Ko Kft. árai	Egy Budapest, VIII. kerületi nem üzletláncba tartozó üzlet árai
Nescafé classic (üveges, 100 g)	1 000 Ft	850 Ft
Nescafé classic (zacskós, 75 g)	720 Ft	610 Ft
Alpsko tartós tej, dobozos, 1 L	220 Ft	169 Ft
Banán, 1 Kg	320 Ft	249 Ft
Tolle Trapista sajt, 1 Kg (előre csomagolt)	2 000 Ft	1 499 Ft
Balaton szelet	60 Ft	69 Ft
Sport XL szelet	70 Ft	89 Ft
Milka, mogyorós (100 g)	260 Ft	239 Ft
Nápolyi (230 g)	180 Ft	179 Ft
Pepsi/ Coca Cola 2 L	320 Ft	299 Ft
Crepto WC papír (4 guriga)	150 Ft	149 Ft
Fa fresh tusfürdő (250 ML)	560 Ft	529 Ft

* Volt az üzletben 99 Ft-ért is hasonló termék

Mint látható, a börtönben működő üzletben a legtöbb termék ára szinkronban van a budapesti kiskereskedelmi árakkal, azonban a fogvatartottak által gyakran példaként felhozott kávé, a tej és a gyümölcsök árában valóban jelentős, 17-20 százalékos árrés figyelhető meg még a kiskereskedelmi árakhoz képest is.

Végezetül több fogvatartott tett arra panaszt, hogy a havi három spájzból gyakran maradnak el alkalmak. Különösen nagy gond ez a három műszakban dolgozó fogvatartottaknak, akik, ha a műszakjuk egybeesik a körletre kiírt kantine látogatási idővel, nem tudnak vásárolni.

A parancsnok úr a kitékezéssel kapcsolatban elmondta, hogy a boltra vonatkozó panaszok többsége abból származik, hogy a fogvatartottak a nagy bevásárlóközpontok, szupermarketek árait hasonlítják össze a börtönben működő bolt kiskereskedelmi áraival. A börtön vezetése elismerte, hogy valóban nem tartható az a helyzet, hogy a fogvatartottak a vásárlásról nem kapnak blokkot, mivel azt tőlük ellenőrzési célból elveszik. Farkas százados úr elmondta, hogy a bolt pénztárgépe sajnos kétpéldányú blokkal működik, de a börtön sürgetni fogja az üzletet, hogy térjen át a három példányos blokkra. Szintén ígéretet tett az intézet vezetése arra, hogy intézkednek az iránt, hogy a körleteken is megismerhető legyen az árlista.

A BVOP írásos kiegészítése: mivel a Rendelet havi két vásárlásra biztosít lehetőséget, így a vásárlások gyakorisága jogszerű. Azonban felhívták a parancsnok figyelmét arra, hogy szükségesnek tartják a fogva tartottak teljeskörű felvilágosítását a termékek áráról és a három példányos blokk bevezetését is.

5. Összesen 13 egymástól független esetben számoltak be arról, hogy a börtön fogdáján megverik a fogvatartottakat. Látogatásunkkor a fogdán tartózkodó kis számú fogvatartott nem számolt be hasonló esetről, de az MZ körlet több zárkájában mondták el azt, hogy hallották a fogdán lévő személyek sikoltozását, sőt látták a felügyelő véres ruháját. A nagy létszámú zárkákba elhelyezett fogvatartottak – igaz kisebb számban – is hasonló jelenségről számoltak be. A legtöbb fogvatartott, aki ilyen esetet tapasztalt, nem kívánta a nevét adni a panaszához, mivel féltek a megtorlástól. A lentebb ismertetett esetek csupán azok, amelyekben a fogvatartott állítólagosan maga szenvedte el fogdán a verést.

Az egyik konkrét ügyben Cs. G. volt cellatársai egységesen arról számoltak be, hogy ezt a fogvatartottat még ebben a zárkában az örök arra kényszerítették, hogy dobja ki a keresztjét, majd ezután vitték le a fogdára. Ezután, a fogdán Cs. G.-t úgy megverték, hogy „befarcolt”, azaz felvágta az ereit, és ezért kórházba került. Sinkó Csaba főhadnagy úr – aki személyesen is ismerte az ügyet –

elmondta, hogy a fent említett fogvatartott megverte egy társát, és ezért kapott fegyelmi büntetést. Ekkor a fogvatartott „hisztizni kezdett”, ami miatt elkülönítésbe került. Az elkülönítésben 10 percen belül felvágta az ereit, ami miatt kivizsgálásra került az IMEI-be. A fentieket az intézet levélben is megerősítette.

A BVOP hozzátette: az intézet minden bántalmazás esetében hivatalból teszi meg a feljelentést bántalmazás eljárásban büntette miatt, 2004-ben háromszor, 2003-ban egyszer volt erre példa. A hasonló esetek elkerülése érdekében nagy hangsúlyt fektet az intézet a felügyelők oktatására, továbbképzésére, hogy helyesen kommunikáljanak és jogszerűen intézkedjenek. Cs. G. ügyében a parancsnokéval azonos tájékoztatást fűzött a jelentéshez.

Egy másik konkrét ügyben K. J. K. fogvatartott arról számolt be, hogy Cs. törzsőrmester úr egy alkalommal levitte a fogdáról az orvosi rendelőbe, majd visszafelé jövet, miközben neki hátra volt bilincselve a keze, még a folyosón megrúgta, ütlegelte. Az ügyben jelentés készült, Cs. törzsőrmester úr ellen eljárás indult, amely jelenleg is folyik.

A BVOP megerősítette, hogy Cs. törzsőrmester ellen büntetőeljárás van folyamatban.

Egy másik eljárás során a katonai bíró a börtönben nyílt tárgyalást tartott. Több fogvatartott azonban jelezte, hogy a tárgyaláson börtönőrök is részt vettek, akkor pedig hogy beszélhetek volna nyíltan. A parancsnok-helyettes úr a tárgyalással kapcsolatban elmondta, hogy összesen több, mint 30 főnyi fogvatartottat hallgattak meg, akik mellé természetesen felügyelőket kellett beosztani. A felügyelők azonban nem abból a részlegből kerültek ki, ahonnan a vádlott. Hozzátette, hogy Cs. törzsőrmester úrnak, mint vádlottnak, joga volt részt venni a tárgyaláson.

K. J. K.-t a megfigyelő csoport tagjai rendezett gondolkodású, szavahihető embernek találták. Sinkó Csaba főhadnagy úr kifejtette ezzel ellentétes véleményét, miszerint a fenti fogvatartott rendkívül követelőző és minősíthetetlen hangnemben beszél az intézet dolgozóival, és a megfigyelő csoport tagjai ezt csak azért nem érzékelték, mert nem mondtak ellent semmiben a fogvatartottnak.

A harmadik konkrét ügyben K. I. arról számolt be, hogy amikor másik zárkába akarták tenni, ő nem ment és ezért fogdabüntetést kapott. A fogdán nagyon megverték, amiért feljelentést is tett. Elmondta, hogy ebben az ügyben január 27-én lett volna tárgyalása, amire azonban nem vitték el, de a 2004. decemberében megtartott polgári ügyének tárgyalásán sem vehetett részt. Az intézet levélben azt a tájékoztatást adta, hogy a fenti fogvatartott összevont fegyelmi ügyében kitékezés csökkentés fenyítést kapott, magánelzárást nem. Továbbá 2004. decembere és 2005. január 27-e között a fogvatartott nevére szóló idézés nem érkezett, ő maga pedig nem kérte előállítását.

A BVOP a parancsnok tájékoztatását írásos válaszában megerősítette.

Végezetül Cs. L. fogvatartott – kissé összefüggéstelenül – arról számolt be, hogy bár egészségügyi okokból nem kerülhetett fogdára, mégis levitték oda. Ő erre azzal reagált, hogy felgyújtotta a zárkáját, amiért még akkor megverték a felügyelők. Ezután a tököli bv. intézetbe került, ahol feljelentést tett a váci felügyelők ellen. Ekkor D. osztályvezető egyezkedni kezdett a fogvatartottal, hogy ne tegyen feljelentést, és cserében a fogda felgyújtása miatt nem indítanak büntetőeljárást. Ebbe ő beleegyezett és jegyzőkönyvben visszavonta a feljelentését, azonban ennek ellenére mégis elindították vele szemben a büntetőeljárást, illetve visszahelyezték Vácra. Vácott 2004. októberében, az MZ körleten megint megverték, amiről látlelet készült, de azóta nem történt az ügyben semmi, nevelője Kormosdi László nem tett semmit. Amióta visszakerült az örök tiszteletlenül bánnak vele, verbálisan bántalmazzák.

A parancsnok-helyettes úr elmondta, hogy a fenti fogvatartott valóban felgyújtotta a fogdát, ami miatt a teljes MZ körletet ki kellett üríteni. Elmondta továbbá, hogy a fogdán szolgálatot ellátó felügyelő poroltóval a tátikán keresztül oltotta el a tüzet, majd mivel a zárkát teljesen megtöltötte a mérgező

füst, kirángatta onnan a magatehetetlen fogvatartottat. A durva beavatkozást a fogvatartott érezhette verésnek, azonban a felügyelő gyors beavatkozásával így is az életét mentette meg.

A BVOP azonos tényállásról adott tájékoztatást és jogszerűnek ítéli meg a felügyelő magatartását, mert annak kötelessége – az arányosság elvét figyelembe véve – akár sérülés okozása árán is megmenteni a fogvatartottat. Összegzésként a bántalmazásokkal kapcsolatban azt a tájékoztatást adta, hogy a fogvatartottak állításának jelentős része valótlan, hiszen a hasonló ügyek nagy része felmentéssel végződik.

Farkas Zoltán százados urat meglepte az állítólagosan a fogdán történő visszaélések híre. Elmondta, hogy előfordul, hogy bizonyos fogvatartottak agresszívvé válnak, amikor a felügyeletnek testi kényszert kell alkalmaznia, azonban ebből a fogvatartott csak annyit érzékel, hogy őt megverik. Elmondta azt is, hogy a börtönön belül rendkívül gyorsan terjednek a pletykák, és a fogvatartottak a legtöbb esetben dezinformáció alapján cselekszenek. A parancsnok helyettes úrral megállapodtunk abban, hogy a jelenséggel akkor is foglalkozni kell, ha a fogvatartottakkal szemben konkrét visszaélés nem történt.

Az intézet írásban a következőket fűzte a fenti kérdéshez. Az intézet minden bántalmazási ügyben hivatalból tesz feljelentést, erre 2003-ban 1 alkalommal, 2004-ben 3 alkalommal került sor. A bántalmazási ügyek csökkentése érdekében nagy hangsúlyt fektetnek a felügyelők eligazítására, továbbképzésére, hogy a szolgálat ellátása során helyesen kommunikáljanak és jogszerűen intézkedjenek.

6. Elsősorban a gyógyító-nevelő csoportban, de a börtön más részein is elszórva a fogvatartottak arról számoltak be, hogy a felügyelők, ápolók „cigányoznak” és a romákat hátrányosan megkülönböztetik. A gyógyító-nevelő csoportban a fogvatartottak azt mondták el, hogy a két rosszabb minőségű zárkában tartják a cigányokat, elkülönítve a többiektől. Más roma származású fogvatartottak pedig arról számoltak be, hogy az ő látogatóikat különösen hosszan várják, és a beszélőre is a börtönön kívül, hóban-fagyban kell várniuk. *A parancsnok-helyettes úr elmondta, hogy nincsen nyilvántartás arról, hogy ki milyen etnikai csoportba tartozik, így a cigányok elkülönítése feltehetően véletlen. Megígérte továbbá, hogy oda fognak figyelni a rasszista megjegyzésekre, de intézkedni csak konkrét, bizonyított esetekben tudnak.*

A BVOP írásos kiegészítése: etnikai hovatartozásról nincs adatnyilvántartás a büntetés-végrehajtás során. Amennyiben erre gyanú merül fel, azt panasz alapján kivizsgálják. A látogatást a BVOP Fogvatartási Ügyek Főosztálya több ízben ellenőrizte, és semmilyen jogellenességet nem tapasztalt.

7. Számos fogvatartott panaszkodott arra, hogy a felügyelők tiszteletlenül, durván beszélnek velük. Az MZ körleten egy fogvatartott elmondta, hogy úgy érzi, úgy bánnak a fogvatartottakkal, mintha állatok lennének, és az őt gyakran „köcsögnek” szólítja őket. Szintén sok hasonló panasz fordult elő a gyógyító-nevelő csoportban, ahol a felügyelők „gyógyósoknak” szólítják a fogvatartottakat.

A BVOP hozzátette, hogy a probléma ugyanolyan jellegű, mint az előző esetben, de a bizonyítás még nehezebb. A probléma kezelése is hasonló módon lehetséges.

8. A telefonálással kapcsolatban is több fogvatartotti panasz jutott el a megfigyelő csoporthoz. A váci bv. intézetben is új telefonrendszer működik, amely a fogvatartottak személyes „spájz-kártyáján” alapszik. A fogvatartott a kártyáján lévő pénzből hívhatja azokat a számokat, amelyeket a rendszer, mint kapcsolattartót a számára engedélyez. Többen panasztáltak, hogy drága a telefon, mivel a mobilszámokat 110 Ft-os percdíjjal hívhatják a fogvatartottak. Szintén probléma, hogy bár a börtön vezetése engedélyezte a heti háromszori 10 perces telefonhasználatot, a magas díjak és a kártyán telefonálásra elkülöníthető maximum 5000 forint (mobil esetén 36 percnyi beszélgetés) korlátozza a

fogvatartottak kapcsolattartását. A telefonnal kapcsolatos talán legkomolyabb probléma azonban az, hogy az intézetbe újonnan kerülő fogvatartottak nem tudnak telefonálni, mivel a kártyájuk elkészítése 1 hétbe (a fogvatartottak szerint két hétbe) telik, és a normál telefonfülkéket a Matáv az új rendszer bevezetésekor, a bv. intézet kérésének ellenére – feltehetően bosszúból – az utolsó szálig leszerelte. Így többek között Sz. A. M., R. S., V. S. és K. B. fogvatartottak is arra tettek panaszt, hogy egy hete vannak az intézetben és nem tudnak telefonálni. A telefonálással kapcsolatos utolsó fogvatartotti panasz az, hogy a spájz kártyákon lévő pénzt az intézet minden hónap 10-e környékén leveszi, és csak 15-e környékén rakják vissza, így ebben az időszakban nem lehet telefonálni.

A parancsnok úr válaszában kifejtette, hogy már eddig is próbálták felgyorsítani a kártyák elkészítését. Sinkó Csaba főhadnagy úr a telefon magas díjával és az 5000 Ft-os kerettel kapcsolatos felvetésekre úgy válaszolt, hogy a telefonálás nem az egyetlen kapcsolattartási forma. Farkas százados úr pedig elmondta, hogy a spájz kártyákról valóban minden hónapban kb. három napra leveszik a pénzt, mivel ebben az időben történik a havi pénzügyi zárás. Mivel a számítógépes nyilvántartási rendszer nem olyan fejlett, mint egy banké, illetve mivel minden fogvatartott aktájához csatolni kell a havi elszámolást, így a kártyák rövid időre való leállítása szükségszerű.

Az intézet a fenti válaszokat a következőképpen egészítette ki. Az 5000 forintos limitet csak az új rendszerre való átállási időszakban alkalmazták, azóta a fogvatartottak napi 15 percet telefonálhatnak, de maximum heti 90 percet. A telefonálásra felhasználható összeg sincsen limitálva. A célzottan telefonálásra elkülönített összeg pedig a zárási időszakban is rendelkezésre áll, így a telefon használatára ekkor is van lehetőség. A 110 forintos percdíjak pedig alacsonyabbak, mint a nyilvános fülkék telefonkártyás árai (120 Ft).

A BVOP azonos tartalmú tájékoztatást adott e pontra vonatkozóan.

9. Többen panaszolták, különösen az MZ körleteken, hogy a heti három fürdésből gyakran marad el egyik-másik. Az előzetes és nem jogerősen elítélt fogvatartottak körletén hétfőn jártunk, ami a napirend szerint fürdési idő, azonban öt óraker még nem történt meg a fogvatartottak fürdése. A fürdéssel kapcsolatos panasz az is, hogy a főépület alagsorában elhelyezett zuhanyzó rendkívül rossz állapotú, ott a fogvatartottak patkánnyal is találkoztak.

A parancsnok úr válaszában ígéretet tett arra, hogy a fürdetés végrehajtását ellenőrizni fogja, de véleménye szerint több esetben a napirendi pontok elmaradásának az az oka, hogy az új napirend bizonyos pontjaiban még hibákat tartalmazhat. Farkas százados úr hozzátette, hogy az MZ körleteken lévő egy felügyelő a hétfői napon a Magyar Helsinki Bizottság megfigyelőivel foglalkozott, és feltehetően ezért nem tudta a fürdést a napirend szerint végrehajtani. Az intézet vezetése tisztában van az alagsori zuhanyzó nem elfogadható állapotával, azonban anyagi források híján a zuhanyzó felújítása várat magára. Hozzá tették, hogy mivel az intézet a Duna partján helyezkedik el, így magas vízállásnál számítani lehet a rágcsálók megjelenésére. A rágcsáló és csótányirtás folyamatos.

A BVOP írásos válaszában jelezte, hogy felhívták a parancsnok figyelmét arra, hogy napirend előírásait a személyi állomány tagjainak minden körülmények között be kell tartani. A fürdőhelyek állapotára pedig az első pontban jelzett 4 fürdőhely megoldást jelenthet,

10. A Duna-Mix Kft. keretein belül, amely a börtönön belül működő, állami tulajdonban lévő társaság, többek között cipőfelsőrész készítés is folyik. Az itt dolgozó fogvatartottak darabérben dolgoznak, amelyet úgy állapítottak meg, hogy a teljes fogvatartotti munkabért az kapja meg, aki napi 7,6 darab cipőfelsőrészt készít el. Több fogvatartott panaszolta, hogy gyakorlatilag senki nem tudja elérni ezt az irreálisan magas normát. Egyes fogvatartottaknak ez azért különösen fájdalmas, mivel a munkában álló fogvatartottaknak napi 180 Ft rabtartást is kell fizetniük. Az a fogvatartott tehát, aki csak napi 2-3 darabot tud elkészíteni kb. havi 5500 forintért, annak a rabtartás a teljes keresményét elviszi. Így járt például B. S., aki december hónapban 16 munkában töltött napért 4716 forintot kapott, amiből rabtartásért levontak 4696 Ft-t. Így a fogvatartott egész havi munkáját 20 forintra értékelték. K.

S. L. és B. K. fogvatartottak mindketten azt mondták, hogy a jobb munkások közé tartoznak, de a rabtartás levonása után csak 1200-1300 Ft-juk maradt. A börtön vezetése ígéretet tett arra, hogy megvizsgálják a napi normát, azonban a döntés nem az övék, mivel a Duna-Mix Kft. szervezetileg elkülönül a bv. intézettől.

A BVOP hozzátette: a büntetés-végrehajtás szervezetéről szóló törvény értelmében a gazdálkodó szervezetek kizárólagos állami tulajdonban állnak, működésüket az érvényes jogszabályok alapján végzik. Az intézet parancsnoka nem felettese a gazdálkodó szervezet vezetőjének, így nem is írhat elő foglalkoztatási kötelezettséget. A napi norma felülvizsgálatra kerül az intézet vezetése által, de a döntési jogosultság a gazdálkodó szervezeté.

11. Az előzetes fogvatartottak és a nem jogerősen elítéltek közül sokan panaszkodtak arra, hogy amíg a nagyobb körleteken voltak elhelyezve, addig volt lehetőségük a konditerem használatára, mivel sokuk megkapta rá az engedélyt (többek között H. T., Sz. A., K. A., M. L., O. Z., M. Sz. és M. J.), és még többen igényelnék. Most, amikor az MZ körleten vannak elhelyezve, nincsen mozgató, ezért nem viszik őket a konditerembe, pedig a házirendhez adott kiegészítés szerint van több számukra fenntartott időpont.

A parancsnok helyettes úr ígéretet tett arra, hogy intézkedni fognak az ügyben. A parancsnok úr azonban kifejtette, hogy hosszú távon meg kívánja szüntetni a konditermet, és a testedzést attól kezdve az udvaron lehet majd gyakorolni, hiszen oda kerülnek majd a konditerem eszközei is.

A BVOP tájékoztatása szerint a konditerem használatát az intézet vezetése felül fogja vizsgálni a parancsnok által megjelölt módon, a sportolást pedig minden fogva tartott részére biztosítja az intézet.

12. Különösen az MZ körletekben okoz problémát az, hogy a fogvatartottaknak nincsen elegendő pénzük TV készülék beszerzésére, és nem jut nekik BV-s TV. A televíziózással kapcsolatos másik probléma az, hogy az MZ körletek egyik felén nincsen kábel, így a fogvatartottak az adást csak rosszabb minőségben, antennával tudják fogni. *A parancsnok úr elmondta, hogy az intézet anyagi helyzete csak kis számú TV készülék vásárlását teszi lehetővé, így nem tudnak mindenhová TV-t adni. A meglévő készülékeket az a zárka kapja, amelyik hamarabb nyújt be kérelmi lapot ebben az ügyben. Végezetül a parancsnok úr elmondta, hogy a közeljövőben a teljes intézetben belül saját kábelhálózatot építenek ki, amelyen keresztül kb. 10 csatornát lehet majd fogni.*

A BVOP megerősítette a parancsnok közlését.

13. A jutalmak és a fegyelmi büntetésekkel kapcsolatban sok panasz jutott el hozzánk. Általános panasz, hogy a fogvatartottak úgy érzik, hogy jelentéktelen ügyek miatt (képkirakás, az ingek mosása) is fegyelmit kapnak, azonban nagyon nehezen jutnak jutalomhoz. Amennyiben mégis jutalmat kapnának, a jutalom „felesleges”, azaz akinek nem tudnak eljönni a hozzátartozói, azok plusz beszélőt kapnak, aki a feddését szeretné törölni, az extra csomagot kap, stb.

Az intézet írásbeli kiegészítése szerint a jutalmazásban részt vevő állományi tagok a szakmai szabályok betartásával végzik feladatukat.

A BVOP hozzátette, hogy a jutalmazás során a szakma szabályai szerint kell eljárni a jutalmazások tekintetében, a fokozatosság elvét figyelembe tartva. A rövid tartamú eltávozás nem jog, hanem lehetőség és annak megítélése előtt körültekintően kell eljárni.

14. Az átmeneti csoportban a fogvatartottak együttesen a következőket mondták el. Nincsen elég csoportos foglalkozás, pedig a Gyűjtőben heti 3 csoportos foglalkozás is volt, és nincsen csoportos kimaradás sem. A fogvatartottak nem látják az átmeneti csoport előnyét a többihez képest, mivel a

csoport nem szeparált helyen van (a folyosó közepén a fegyházasok és a drogprevenciós körlet között), így olyan, mint az „átjáróház”, így a folyosóra sem tudnak igazán kimenni. A fürdő minősíthetelen, patkány is van benne. A házirend szerint a telefont 8 és 18 óra 15 között használhatnák az átmeneti csoport tagjai, azonban a felügyelet csak a többi fogvatartottnak engedélyezett időben engedi őket telefonálni. A körleten belül a dolgozók és nem dolgozók vegyesen vannak, ami zavaró. Végezetül több panasz hangzott el Székely Richárd nevelő úrra, aki állítólag nem javasol semmit, akármit is kérnek tőle a fogvatartottak. A nevelő úr egy alkalommal kijelentett, – feltehetően egy dühös kifakadásában – hogy nincs ideje, nem bírja ellátni a feladatát.

Az intézet a nevelőkkel szemben tett minden konkrét panaszt kivizsgálja.

A BVOP hozzátette, hogy konkrét panasz kivizsgálásra kerülne, azonban a nevezett felügyelővel kapcsolatban egyetlen panasz sem érkezett.

15. Általános jellegű problémája a fogvatartottnak az is, hogy a lakóhelyüktől távoli intézetben tartják őket fogva, ami megnehezíti a kapcsolattartást. Sokaknak volt ilyen kérésük, amelyben áthelyezésüket, más intézetben tartott beszélőt kértek, így az egyéni panaszok között csak a kirívó esetek szerepelnek.

A BVOP hozzátette: a zsúfoltság miatt nem lehetséges minden esetben a lakóhelyhez legközelebb elhelyezni a fogvatartottakat, azonban a látogatás céljából megőrzésre átszállítással a látogatás lakóhelyhez közeli lebonyolítása megoldható. Az épülő BV-intézetek is segíthetnek a helyzet javításában.

16. Több elítélt panaszkodott arra, hogy séta közben nem lehet dohányozni. A *parancsnok úr válaszában elmondta, hogy ez szándékos korlátozás, ami a nemdohányzó fogvatartottakat védi, mivel a viszonylag szűk udvaron nem lehetne elkerülni a dohányfüstöt. A fogvatartottak egyébként dohányzó és nemdohányzó zárkákban vannak elkülönítve, így a dohányzásra napi 23 óra áll rendelkezésükre, mivel a munkahelyeken is van dohányzásra kijelölt hely.*

17. A megfigyelő csoportnak többen arról számoltak be, hogy a tisztasági csomag minősége nem megfelelő, mivel selejtes borotvákat és csak 2 dl samponot kapnak havonta. A *parancsnok úr elmondta, hogy a fogvatartottak nem használt borotvákat kapnak. A sampon havi mennyisége 180 ml, az előírt 100-120 ml-rel szemben.*

A BVOP megerősítette, hogy az intézet eljárása a tisztasági csomaggal kapcsolatban megfelel a Rendelet 150§ (2) bekezdésének, mely a vonatkozó szabályokat tartalmazza.

18. Egyes fogvatartottak azt panaszolták, hogy más börtönökben kapnak tükröt, azonban Vácott nem. Itt ezt a fogvatartottnak maguknak kell azt megvennie. *Vatai Gyula ezredes úr szerint minden zárkának biztosítanak tükröt, csak ahol összetörték azt, ott fordulhat elő a tükör hiánya. (A börtön Házirendje szerint minden körletnek kell rendelkeznie tükörrel, amit a megfigyelő csoport tagjai a zárkák többségében láttak is.)*

A BVOP tájékoztatása szerint a közös használatú tükör hiánya arra vezethető vissza, hogy a fogvatartottak azt összetörik.

19. Általános probléma, de talán az MZ körleten még súlyosabb, hogy a fogvatartottak a kimosott ruhát nem tudják rendesen megszáritani. Az előírás szerint az ágyak végébe lehet akasztani a száradó ruhát, azonban minden ágy rozsdás, így az a ruhaneműn foltot hagy. Szárító nincsen, csak az átmeneti csoportban, de a zárkán belül ott sincs annyi hely, hogy a szárító elférne. A börtönben nem hivatalosan megengedték, hogy a fogvatartottak az ágy belső hosszában szárítókötelet helyezzenek el, azonban a száradó ruha így az ágyneműt nedvesíti át. Ha a fogvatartottak máshová helyeznek el szárítókötelet, azt a felügyelet leszedeti velük.

A BVOP tájékoztatása alapján nem kötelező a szárító biztosítása, ennek ellenére megkéri a parancsnokot, hogy vizsgálja meg, milyen megoldást lehetne a problémára találni.

20. Az MZ körletben néhány fő azt kifogásolta, hogy a könyvtárból kezdetben csak egy könyvet lehet kivenni, és csak tíz kölcsönzés után lehet hármat. A könyvtárba csak 3 hetente lehet eljutni, azonban a nem dolgozó fogvatartottak között van, aki jóval többet is el tudna olvasni ennyi idő alatt. *Tekintve, hogy ez azért nem általános problémája a fogva tartottaknak, a parancsnok úr ígéretet tett arra, hogy a sokat olvasó fogvatartottak több könyvet is kivehetnek majd.*

A BVOP tájékoztatása szerint az ígért intézkedést foganatosították.

21. A fogvatartottak közül többen szeretnének munkába állni, azonban erre nincs lehetőség, nincs annyi hely, mint amennyi jelentkező. *A parancsnok úr szerint nemzetközi összehasonlításban még szerencsésnek tekinthető a váci bv. intézet.*

Mivel szervezetileg független a gazdálkodó szervezet, nincs lehetőség a helyzet javítására, még így is szerencse, hogy ennyi fogva tartott munkáltatására van lehetőség – tette hozzá a BVOP.

22. A váci intézetben, ahogy az országban mindenhol, minimálisra csökkentek az olyan kedvezmények, mint a rövid távú eltávozások, kimaradások, az EVSZ stb.

A parancsnok véleménye szerint ez országos jelenség, azonban a váci börtönben megfigyelhető bizonyos fokú javulás. (2003-ban 26 fő volt rövid tartamú eltávozáson, 4 fő kimaradáson, 2004-ben 45 fő volt eltávozáson, 28 fő kimaradáson.)

EGYÉNI PANASZOK

Számos egyéni panasszal találkoztunk, amelyek a nyilvántartás szerint nem voltak alaposak, például amikor egy fogvatartott azt panaszolja, hogy a kérelmét nem teljesítették, de kérelmet még nem nyújtott be. Bízató jelenség az, hogy több olyan panasz és kérelem jutott el hozzánk, amelyet a bv. intézet közvetlenül a megfigyelő csoport látogatása előtt, vagy az alatt orvosolt, teljesített.

1. A 2005. 02. 02-án megtartott Befogadó Bizottsági ülésen Cz. J. azt kérte, hogy bár kézsérülése miatt február 21-ig orvosi utasítás szerint nem dolgozhat, ne váltsák le addig a munkából. Elmondta, hogy szereti a munkáját, és nem akar más körletbe kerülni. A döntés szerint a fogvatartottat leváltották a munkából és nem dolgozó körletbe helyezték át. *A parancsnok úr a döntést azzal indokolta, hogy sajnálatos módon a munkáltató társaság profitorientált, így nincsen lehetőség arra, hogy akár az önhibájukon kívül sérülést szenvedett fogvatartottak munkahelyét is fenntartsák. Vatai ezredes úr szerint jobb lenne, ha ezek a cégek nevelési, reszocializációs szempontokat is figyelembe vennének.*

2. A Befogadó Bizottság ülésén K. T. fogvatartott elmondta, hogy bár szereti a nyomdában a mostani munkáját, de azt hallotta, hogy át lehetne kerülni a központi raktárba, ami „kreatívabb” munkakör lenne. A kérelme miatt a nyomda vezetője megharagudott rá, és ezért nem tudja tovább végezni ezt a munkát. A Bizottság elnöke az erdőkertesi munkahelyet ajánlotta fel, ahol kerti székeket készítenek. A fogvatartott ezt nem fogadta el, és emiatt nemdolgozó státuszba került.

A BVOP tájékoztatása szerint K. T. a befogadásakor jelezte, hogy nem kíván tovább a nyomdában dolgozni, a felajánlott új munkakört pedig nem fogadta el.

3. A gyógyító-nevelő csoportban lévő M. Gy. fogvatartott, akinek számos pszichoszomatikus jellegű egészségügyi panasa van, azt mondta el, hogy rosszullétei miatt gyakran éjszaka is kikopog,

és kéri, hogy hívják az ápolót. Így történt január 22-én is, azonban az ápoló helyett három felügyelő jelent meg, akik kirángatták a zárkából, megbilincseltek és lerugdalták a lépcsőn. Az ápoló is bántalmazta. Orvosi látélet nem készült. Látogatásunkkor a fogvatartott lábán csak egy kis véraláfutásos folt, csuklóján egy karcolás volt látható. Zárkatársai azonban elmondták, hogy a kérdése éjszakán hallották M. Gy. kiabálását és az ütések hangját is.

Az intézet parancsnoka kivizsgálta M. Gy. panaszát, amiről a Magyar Helsinki Bizottságot 2005. február 7-én értesítette. A vizsgálat azt állapította meg, hogy a fogvatartott az IMEI-ben, szakorvos által kiírt gyógyszerek szedéséről 2005. január 20-án lemondott, azonban 22-én, az esti órákban mégis követelte azokat a szolgálatban lévő ápolótól. Az ápoló azt közölte a fogvatartottal, hogy a gyógyszereket a következő napon, az intézet orvosától kérheti, ezt azonban a fogvatartott nem fogadta el, és fogadkozott, hogy az eljárásért feljeleníti az ápolót. A kérdéses éjszaka további esemény nem történt.

A fogvatartott másnap nevelőjének jegyzőkönyvbe mondta a történeteket azzal a kiegészítéssel, hogy az ápoló és a felügyelők bántalmazták őt. Az ügyben vizsgálat indult, amelynek keretében felvett látélet nem erősítette meg a fogvatartott által elmondottakat. Mivel a vizsgálat során tanúk nem kerültek elő, továbbá mivel az ápoló és a körletfelügyelő egyöntetűen tagadták az eseményeket, a parancsnok úr a fogvatartott panaszát elutasította. Mivel azonban a fogvatartott bűncselekményre utaló bejelentést tett, így az intézet vezetése továbbította az ügy anyagát a Budapesti Katonai Ügyészségnek.

4. R. I., aki a gyógyító-nevelő csoportban van, elmondta, hogy Sopronkőhidáról került át ide, pedig itt haragosai vannak. Egy alkalommal késsel megfenyegették, majd ököllel úgy megütötték, hogy az egyik szemére homályosan lát. Felvették a panaszát, de nem tudja, hogy mi történt az ügyében, el szeretne kerülni Vácról.

A parancsnok úr levélben értesítette a Magyar Helsinki Bizottságot a vizsgálat eredményéről. A meghallgatások során fény derült arra, hogy R. I. O. B. fogvatartottal verekedett össze. Az események hátterében az állt, hogy O. B. megrendezett verekedés keretében szeretett volna tekintélyt szerezni. Megállapodott R. I.-vel, hogy majd egy mondvacsinált okkal beleköt, verekedést kezdeményez, amit a többi fogvatartott is látni fog. R. I. ebbe beleegyezett, és a verekedés megtörtént, amit a felügyelet is észlelt és közbeavatkozott. R. I. rádöbbenve arra, hogy az események következtében az ő fegyelmi felelősségét is megállapítják, a fegyelmi eljárás során előadta a történetek hátterét. R. I. feddés fegyelmi büntetésben részesült, amit tudomásul vett.

5. A gyógyító-nevelő csoportban O. B., F. E. és H. J. arról számoltak be, hogy néhány nappal a Magyar Helsinki Bizottság látogatása előtt Sz. törzsőrmester úr nem engedte kiadni a leveleket a zárkából. Elmondták, hogy a leveleket belső szokás szerint a reggeli kiosztásakor a tálalások gyűjtik össze. Sz. I. A. tálaló elmondta, hogy a kérdéses napon Sz. törzsőrmester azt mondta, hogy nem adhatják ki a leveleket, azonban ő azokat mégis átvette. Sz. törzsőrmester úr ezt meglátta, elvette a leveleket, azokat összegyűrte és visszahajította a zárkába. A zárka összes lakója írt ekkor egy feljelentést, azonban ezt nem merték kiadni, mivel féltek a retorziótól. Hozzá tették, hogy Sz. törzsőrmester úr állandóan „cigányozik”, továbbá ő és Péter János törzsőrmester urak a legrosszabb felügyelők a körleten.

Az intézet vezetésének nincsen tudomása erről a belső szokásról, azonban a személyes adatok védelme miatt az intézetben nem engedélyezett az, hogy a fogvatartottak gyűjtsék össze a más rabok leveleit. Amennyiben konkrét panasz érkezik az intézet vezetéséhez, akkor természetesen megteszik a feljelentést. 2003-ban 12 esetben, 2004-ben 9 esetben indult eljárás a körletfelügyelőkkel szemben, azonban az a tapasztalat, hogy a szabályszerű szolgálatot teljesítő felügyelőkkel szemben gyakori az alaptalannak tűnő panasz, mellyel a fogvatartott azt kívánja elérni, hogy a felügyelő más körletre helyezték.

6. V. G. fogvatartott összeszedetten adta elő a panaszát, azonban láthatóan rendkívül zaklatott volt, saját elmondása szerint skizofrén. Elmondta, hogy a Cs. Z. nevű ápoló egy alkalommal

megpofozta az egyik fogvatartottat, amelyik ügyben az eljárás jelenleg is folyik. V. G. tanúskodott az ápoló ellen, ami miatt azonban zaklatásnak van kitéve és fél. Elmondta, hogy ő allergiás a Tegretol nevű gyógyszerre, mégis ezt kapja a Rivotril helyett, ráadásul ezt Cs. Z. ápoló osztja ki, ezért úgy érzi, hogy ez bosszú a tanúskodás miatt. Attól fél, hogy amennyiben lekerül a fogdára, ott el fogják pusztítani, de már a tömeget se bírja, ezért elkülönítésbe szeretne kerülni. *A parancsnok-helyettes úr elmondta, hogy Cs. Z.-val szemben továbbra is folyik az eljárás, azonban az ápoló továbbra is dolgozik, így ő felelős a gyógyszerosztásért is. Az intézet értesítése szerint Cs. Z.-t első fokon felmentette a bíróság.*

7. B. Gy., akit a kvázi különleges biztonsági körleten tartanak fogva arról tett panaszt, hogy a zárkájában nagyon alacsony a hőmérséklet, mivel nem fűtenek. *A parancsnok úr elmondta, hogy B. Gy. zárkája olyan fűtési körön van, amelyet a panaszos odahelyezése előtt nem használtak, ezért – feltehetően véletlenül – nem indították meg a zárka fűtését. A parancsnok úr ott-tartózkodásunk alatt intézkedett a zárka fűtésének bekapcsolásáról.*

8. G. Y. izraeli állampolgár elmondta, hogy a büntetésének végrehajtását azért nem adták át Izraelnek, mert a sértettek újabb feljelentést tettek ellene. Ez az ügy azonban már 7 éve húzódik. Több kérdése volt, amelyet a parancsnok úrnak kívánt feltenni. Mit jelent az, hogy a kezelése a vele kapcsolatban kiadott egyedi utasítás alapján történik? Mi az indoka az állandó bilincselésnek? Nem érti, hogy miért nem lehet elemtöltőt a zárkában tartani? (K. S. fogvatartottól azt hallottuk, hogy a házirend szerint lehet elemtöltőt tartani a zárkában, azonban ezt mégsem engedik. A 2003-ban kinyomtatott házirendben ez nem szerepel, de azóta több változtatás, könnyítés és szigorítás is történt, amiket a házirend nem tartalmaz.)

A fogvatartott továbbá azt panaszolta, hogy hét hónapja nem engedik telefonálni. Elmondta azt is, hogy az egyik felügyelő, Budai György szántsándékkal szúr ki vele: amikor ő van szolgálatban, este 7-kor leoltja a villanyt, pedig csak 9-kor van takarodó.

A parancsnok elmondta, hogy G. Y. fogvatartott kezelésére vonatkozó egyedi utasításokat ő adja ki, amelyeket a fogvatartott előélete indokol. A nyilvántartás szerint a fogvatartott számos alkalommal készített elő szökést, így mobiltelefont és fűrészlapot szerzett, robbantási kísérlettel fenyegetőzött, megvesztegetési kísérletei voltak. A parancsnok úr nem tudta biztosan, hogy az elemtöltő vajon engedélyezett eszköz-e, de véleménye szerint az adott ügyben egy elemes kislámpáról volt szó. A telefonálással kapcsolatban kiderült, hogy a fogvatartottnak 28 kapcsolattartója van, akiknek január hónapban szinte naponta telefonált. Végezetül az ezredes úr ígéretet tett arra, hogy Budai felügyelő urat ellenőrizni fogják.

9. W. Y. kínai állampolgár attól fél, hogy amennyiben letölti a büntetését és hazatoloncolják, Kínában újra el fogják ítélni az elkövetett bűncselekményéért. Feltehetően segísége lenne szüksége ahhoz, hogy Magyarországon benyújthassa a menedékkérelmét. Elmondta továbbá azt is, hogy ő szépen fest, és abból szeretne pénzt csinálni, hogy beszélőn kiadna bizonyos képeket, amiket kint eladhatnának. *Vatai Gyula ezredes úr szerint ez a kérelem sajnos nem teljesíthető, mivel a több ponton a börtön szabályzatba és a házirendbe ütközik. W. Y. továbbra is festhet a képzőművészeti szakkör keretein belül, azonban a képek értékesítésére, különösen beszélőn való kiadására nincsen lehetőség.*

10. M. Gy. azt panaszolta, hogy az MZ körleten lévő zárkájukban pillanatnyilag ketten tartózkodnak, azonban a zárkában három ágy található, egy emeletes ágy és mellette egy szimla. Mivel nem fértek el a zárkában – amely eredetileg magánzárkának épült – ezért a szimla ágyat összecsuhták és a falnak támasztották, amiért azonban feddést kaptak a körletrend megváltoztatásáért. Elmondta továbbá, hogy a jogszabály szerint 3 négyzetméter szabad terület jár egy fogvatartottnak, és abban az esetben, ha az ágyat összecsuhtják, sincsen meg ennyi a zárkájában.

A parancsnok úr válaszában kifejtette, hogy a fogvatartottak önkényesen semmilyen körülmények között nem változtathatják meg a zárkák elrendezését. Elmondta továbbá, hogy az összecsuhtott ágy feldőlhet, ami balesetveszélyes, továbbá nehezíti a felügyelet munkáját, mivel a zárka átláthatóságát

gátolja. Hozzátette, hogy a fogvatartottak kérelmezhetik azt, hogy vegyék ki a plusz ágyat a zárkából, de feltehetően ezt a kérelmet el fogják utasítani.

Az eset pikantériája az, hogy a bv. intézet jogszabályszerű módon jár el akkor, ha a fogvatartottaknak nem biztosítja a 3 négyzetméter szabad területet (amit azonban a magyar börtönök zsúfoltsága miatt nem képes megtenni), és a fogvatartott azért kapott büntetést, mivel ezt a jogszabálysértő helyzetet próbálta – saját eszközeivel – orvosolni.

11. S. L. elmondta, hogy szeretne dolgozni és ezért átkerülni Balassagyarmatra, vagy pedig az általános iskola 6. és 7. osztályát elvégezni, azonban a kérelmére nem kapott választ. Elmondta továbbá, hogy a katolikus istentiszteletre sem engedik járni. Végezetül azt panaszolta, hogy kapott a Legfőbb Ügyészségtől egy hivatalos iratot, azonban csak az üres borítékot kapta meg, mivel a levél a bv. igazgatási osztályán maradt.

Vatai Gyula ezredes úr megállapította, hogy a fogvatartottnak sem átszállítási, sem iskolai kérelme nincsen. Az ezredes úr elmondta azt is, hogy az istentiszteleteket bármelyik fogvatartott látogathatja, és azon két-háromszáz főnyi fogvatartotti állomány részt is vesz. Végezetül a parancsnok úr megállapította, hogy a fogvatartott 2004. november 23-án kapott levelet a Legfőbb Ügyészségtől, amelynek átvételét aláírásával igazolta.

12. S. T. azt panaszolta, hogy bár február 5-ére kért családi beszélőt (ahol megérinthené, játszhatna a gyermekével), erről a kérvényéről a nevelő január 31-ig még nem döntött. Hozzátette, hogy gyakran csak a beszélő napján mondják meg, hogy engedélyezik-e a családi beszélőt, így viszont nem tudja, hogy ide hívja-e a gyermekét. *A parancsnok úr elmondta, hogy a fogvatartottnak január 24-én volt beszélője, amikor azonban nem jöttek hozzá, ezelőtt 2004. december 29-én a felesége és a nagykorú fia volt nála. A parancsnok úr elmondta azt is, hogy amennyiben a fogvatartott nem kapja meg a családi beszélő kedvezményét, „rendes” beszélőre akkor is sor kerül, és oda is elhozhatják a kiskorú gyermekét.*

T. Cs. fogvatartott is arról számolt be, hogy csak a börtön kapujában derül ki, hogy kinek engedélyezik a családi beszélőt. *A parancsnok úr erre a problémára válaszolva elmondta, a börtönben bevett eljárás szerint a beszélőről a családtagoknak küldött értesítés felső sarkába felírják azt, ha a családi beszélőt engedélyeztek.*

A fentieket a parancsnok írásban annyiban egészítette ki, hogy mivel a fogvatartott küldi ki a látogatási engedélyt a családjának, amelynek felső sarkában rögzítve van a családi beszélő engedélyezése, így a családi beszélő engedélyezéséről a fogvatartottnak tudomása van.

13. Sch. Z. azt panaszolta, hogy a fegyelmi eljárás után az elkövetőt és a sértettet ismét egy zárkába helyezik, ami további konfliktusok forrása lehet. Elmondta továbbá, hogy évekkal ezelőtt – állítása szerint alaptalanul – azt állították róla, hogy szökést tervez. Ezért több mint öt éve a IV-es fokozatba került, és így nem dolgozhat, nem vehet részt a kulturális programokon. Bár a IV-es fokozatba sorolást 3 havonta felül kell vizsgálni, ez véleménye szerint nem jelent érdemi vizsgálatot.

A nyilvántartásból kiderült, hogy valóban 1999-ben helyezték a fogvatartottat a IV-es biztonsági fokozatba szökés előkészítése miatt, azonban ezt az információt 2003-ban a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság is megerősítette. Vatai Gyula úr hozzátette, hogy sajnos a börtönnek nincsen lehetősége megismerni a jelentés forrását, de a besúgóí jelentések figyelmen kívül hagyása nem lehetséges, noha nyilvánvaló, hogy a besúgónak „jelentési kényszere” lehet, illetve a besúgás visszaélési lehetőségeket is felvet.

Az intézet írásban kiegészítette, hogy a fogvatartottat valóban a IV. biztonsági csoportba sorolták, azonban ez nem akadály a munkáltatásának, jelenleg is dolgozik.

14. M. J. azt kifogásolta, hogy a börtönzárkából nem lehet kimenni, mivel a felügyelők visszaküldik a fogvatartottakat. *A parancsnok úr válaszában elmondta, hogy valóban nem lehet ellenőrzés nélkül ki-be járni a zárkából, azaz ha egy fogvatartott át akar menni egy másik zárkába, azt jeleznie kell a felügyelőnek, mivel csak így előzhető meg a lopások és a fogvatartottak által egymás irányában elkövetett bűncselekmények.*

15. S. I. azt panaszolta, hogy a munkahelyén és a zárkában is állandóan neonfényben van, ami rontja a szemét. Szeretné, ha legalább a zárkában nem égne a villany. *Parancsnok úr válaszában elmondta, hogy a fogvatartottak megkérhetik a felügyelőt, hogy oltsa le a villanyt, azonban ebbe a zárka összes lakójának bele kell egyeznie.*

16. H. D. elmondta, hogy dongalábbal, azaz egy gyógyíthatatlan születési rendellenességgel született. Azt panaszolta, hogy amikor a bv. intézetbe bekerült, kérte, hogy hadd álljon munkába, azonban Revóczy András bv. alezredes azt válaszolta neki: „Hogyha meggyógyul a lába, majd akkor jelentkezzen.”

A BVOP tájékoztatása szerint H. D. egyetlen alkalommal sem nyújtott be kérelmet annak érdekében, hogy munkába állítsák.

17. B. J. munkahelyi balesetben elvesztette a jobb kezén a mutatóujjának felső percét, és ezután a kezével több műtétje is volt. Az utolsó műtét után a sétán kesztyűt húzott, amit azonban Budai főtörzsőrmester úr eldobatott vele. Ezt megpanaszolta a parancsnok úrnál, amire azonban semmilyen választ nem kapott. Elmondta továbbá, hogy 2004. december 8-án elmaradt a beszélője, mivel nem kapott olyan formanyomtatványt, amiben a beszélőt kell kérni. Ezt is megpanaszolta, mire másnap áthelyezték egy másik körletbe idegenek közé. *A parancsnok úr elmondta, hogy a beszélőt nem kell nyomtatványon kérelmezni, bármilyen papírlap megteszi.*

A BVOP hozzátette, hogy 2004. december 4-én és 18-án is volt látogató fogadására lehetősége B. J.-nak, azonban a hozzátartozók nem jelentek meg a nevezett napokon.

18. N. F. arról számolt be, hogy 2004 novemberében a Legfelsőbb Bíróság megsemmisítette azt az ítéletet, amely alapján börtönben van. A bíróság pótnyomozást rendelt el, amelynek a határideje a közeljövőben jár le. A fogvatartott úgy vélte, hogy hosszabb ideje van börtönben ítélet nélkül, hiszen a panaszos nem előzetes letartóztatásban volt. *A fogvatartottra vonatkozó nyilvántartás szerint a panaszosnak több ítélete is van, így jelenleg is jogerős szabadságvesztés büntetését tölti.*

19. D. Z. elmondta, hogy nincs senkije a börtönön kívül, ezért egy fogvatartott társának a lányával szeretett volna kapcsolatot tartani. P. B. fogvatartott pedig megmutatta azt a kérelmi lapot, amelyen az unokahúgával való kapcsolattartást kérte. Mindkét esetben a fogvatartottak kérését azzal az indoklással utasították el, hogy a kérelmezett személyek más fogvatartottak kapcsolattartói. Ezt a fogvatartottak igazságtalannak érezték.

Farkas százados úr a fogvatartottak panaszára azt válaszolta, hogy az intézetben ez a bevett eljárás, mivel általános, hogy azok a személyek, akik nem kapnak csomagot, más fogvatartottak, zárkatársak rokonait kérik kapcsolattartónak. A kapcsolattartó által küldött csomagot azonban a kapcsolattartó rokonának, és nem a kérelmezőnek szánják. Így ez a módszer arra jó, hogy egyes fogvatartottak dupla csomagot kaphassanak.

20. D. Z. azt is panaszolta, hogy nyugdíját a börtönbe küldik, ahol levonják belőle a rabtartást, míg más fogvatartottaknak nem küldik ide a pénzét, és ezért nem is vonják tőlük a rabtartást. *A parancsnok-helyettes úr elmondta, hogy ez pontosan így van, a megoldás az, hogy a fogvatartott kérje, hogy küldjék máshová a nyugdíját.*

21. S. J. fogvatartott nagyon elkeseredetten azt adta elő, hogy a felesége és gyermeke Pakson lakik, akik csak nagyon ritkán, 4 év alatt 7 alkalommal tudták meglátogatni. Kérte a BVOP-tól az áthelyezését, azonban ezt elutasították. Szeretne Pakshoz közelebb, a szekszárdi bv-be kerülni, vagy ott szeretne beszélőt. *A váci bv. Intézet minden alkalommal segítette a fogvatartottat, hogy a szekszárdi intézetben látogatót fogadhasson, azonban véglegesen nem kerülhet oda, mivel az az intézet nem letöltőház.*

22. G. A. arra tett panaszt, hogy bár ő gyermekora óta vegetáriánus, mégis húst tartalmazó ételt kap. A fogvatartott elmondta, hogy vannak a szinten, akik „kevésbé vegetáriánusok”, mégis megkapják a húsmentes kosztot. *A fogvatartott vegetáriánus étrendet kap, amennyiben valamilyen tévedés folytán mégis húst tartalmazó ételt kapna, ezt azonnal cserélni fogják.*

23. T. Z. megmutatta a 2002. december 2-án kelt összbüntetésbe foglalásról szóló ítéletet, amelyben a Büntető törvénykönyv 47 §. c) pontja alapján, mint többszörös visszaesőt kizárták a feltételes szabadságra bocsátás kedvezményéből. Azóta azonban megváltozott a törvény, és a fogvatartott azt szeretne volna tudni, hogy a feltételes szabadságból továbbra is ki van-e tiltva. Az ismert adatok alapján a fogvatartottnak igaza van, valóban helye lenne az összbüntetésbe foglaló ítélet kijavításának, amit a bv. intézet kezdeményezhet. *A fogvatartott minden alapítéletében és az összbüntetésben is ki lett zárva a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből a Btk. 47 § (4) a) pontja alapján.*

24. A II. A körletben az egyik fogvatartott azt panaszolta, hogy bár más bv. intézetben engedélyezett a vízmelegítő használata, azonban Vácott nem. Igaz, hogy itt van melegvíz a zárkákban, azonban ez kávé és teafőzéshez nem elég meleg. *A parancsnok-helyettes úr elmondta, hogy az intézkedés indoka az, hogy a régi villamosvezetékek nem bírják sokáig a nagy fogyasztású vízmelegítőket.*

25. R. T.-al az átmeneti csoportban találkoztunk. A fogvatartott kitöltve teljes büntetését közvetlenül szabadulás előtt áll, amikor joga van megismerni a róla készült dokumentumokat. Azt panaszolta, hogy a – valószínűleg a feltételes szabadságra bocsátáshoz szükséges – környezettanulmányt nem nézhette meg. Azért érdekelné, mert ez úgy készült el, hogy az édesanyjához ki sem mentek a rendőrök. A fogvatartott érezhetően a környezettanulmányt okolja azért, amiért nem kapta meg a feltételest, és azt érezte, hogy véleménye szerint Székely Richárd nevelő vette azt ki az anyagából.

A parancsnok-helyettes úr véleménye szerint azért nem láthatta a fogvatartott a környezettanulmányt, mivel az el sem készült. Ez gyakran megtörténik.

26. P. L. azzal a problémájával fordult hozzánk, hogy amióta Cs. törzsmester úr ellen tanúskodott, azóta folyamatosan zaklatják őt, de az egész zárkát is, abban a reményben, hogy a többi rabot ellene fordíthatják. A felügyelők olyan célzott kérdéseket tesznek fel neki az egész körlet előtt, mint: „Maga szerint kipakoljuk ezt a zárkát?” Elhangzott a következő beszélgetés is: „Jól érzi magát?” – „Igen, felügyelő úr.” – „Már nem sokáig!” A fogvatartott elmondta még, hogy bár a IV. biztonsági fokozatba sorolták, ennek ellenére viszik szemetelni, pedig ezt nem lehetne. A fogvatartott Balassagyarmatra szeretne kerülni, iskolába járni.

A BVOP tájékoztatása szerint P- L.-t átszállították Márianosztrára, ahol folytathatja megkezdett tanulmányait.

Az utolsó napon a bv. vezetéséből Farkas Zoltán százados és Sinkó Csaba főhadnagy urakkal megbeszélést folytattunk a megfigyelés tapasztalatairól. A megfigyelő csoport általános tapasztalatai közül kiemelendő a fogvatartottak és a bv. dolgozói közötti kommunikációs rés, amit a két fél közötti bizalom hiányos volta csak tovább növel. Ez a fogvatartottak oldaláról elsősorban abban nyilvánul meg, hogy ők, különböző okok miatt sosem azt látják a bv. intézkedéseiben, amik azok valójában, hanem azokat mindig egyfajta támadásként érzékelik, amik személyesen ellenük irányulnak. A

megfigyelő csoporthoz eljutott nagy számú, ebben a jelentésben nem szereplő panasz és kérvény is ezt mutatja, hiszen ezeknek legnagyobb része elintézhető lenne nevelői hatáskörben, a fogvatartottak problémáikkal bizalom hiányában mégis szívesebben fordulnak egy külső félhez, akitől azonban – hatáskör hiányában – kevésbé várhatják a megoldást. A bizalom hiánya persze természetes állapota egy börtönnek, mégis – amennyiben kicsit is komolyan gondolják őket – a büntetés végrehajtás céljainak eléréséért a bv. dolgozóinak meg kell próbálniuk együttműködniük és kommunikálniuk a fogvatartottakkal. A bv. dolgozóinak oldaláról viszont a párbeszéd – számos személyes ok mellett – elsősorban azért akadozik, mivel az 500 főre épített börtönben jelenleg is 500 főre való nevelői gárda dolgozik a 800 főnyi fogvatartotti állomány mellett, így a nevelőknek egyszerűen nincsen ideje arra a munkára, a nevelésre, amelyről a nevüket kapták.

A parancsnok írásbeli válaszában kiemelte, hogy az intézetben korábban is merült fel igény kommunikációs problémamegoldó tréningre; 2005-ben pszichológusok részvételével ilyen tréning került megszervezésre.

Ma még a másik oldal iránti meg nem értés mindkét felet jellemzi, mégis, reménykeltő az, ahogy az intézet legfelső vezetése fogadta a Magyar Helsinki Bizottságot és az ezzel óhatatlanul együtt járó kritikát. Csak reménykedni tudunk benne, hogy a fiatal vezetés lelkesedése nem akad majd el a törvényszerűen felbukkanó akadályokban.

A jelentést dr. Honyek Péter állította össze.

ORVOSI JELENTÉS

Az egészségügyi részlegben sajnos még mindig elég mostoha körülmények uralkodnak, nincs a dolgozóknak megfelelő öltözőjük, tisztálkodási lehetőségük. Igaz, készül az új öltöző, de hogy mikorra készül el, még senki sem tudja. A vizsgáló helyiségben hibás a kövezet, ha egyik helyen megjavítják, mellette jön fel újra a mozaiklap.

A korábbi főorvos, Dr Bénik Gyula (belgyógyász és üzemorvos szakorvos) nyugdíjba ment, de nyugdíjasként továbbra is itt dolgozik, az új főorvos: Dr Manninger Péter (házi orvos szakorvos) és beosztottja: Fuchsné Dr Gürtler Zsuzsanna (oxyológus szakorvos) mellett. Rajtuk kívül van fogorvos, bőrgyógyász és traumatológus szakorvos, utóbbi kettő hetente-, előbbi naponta rendel. Pszichiáter szükség esetén hívható, de szívesebben küldik a fogvatartottakat az IMEI-be, az ott javasolt gyógyszerelést - akárcsak a Tökölön felírt gyógyszereket - minden esetben hiánytalanul megkapják a fogvatartottak. Pszichológus is dolgozik az intézményben, de sajnos csak egy, belőle több is elkelne.

Naponta van orvosi rendelés, délelőtt-délután, és próbálják úgy kialakítani a rendelési időket, hogy minden fogvatartott időben orvoshoz juthasson. Ennek érdekében legutóbb azt is bevezették, hogy minden dolgozó – ha egészségügyi panasa van, – még a munkába indulás előtt orvoshoz fordulhasson, hogy amennyiben munkáját nem tudja ellátni, igazoltan maradhasson távol, s mielőbb kaphassa meg a szükséges kezelést.

Az állandó orvosi ügyeletet "készenléti" ügyeleti rendszerben oldják meg, heti váltással. Ha egy fogvatartott olyankor lesz rosszul, amikor már nincs a házban orvos, előbb az ápolót hívják hozzá, (éjjel-nappal folyamatos ápolói jelenlét biztosított), majd ha olyan természetű a baj, hogy magasabb szintű ellátásra van szükség, az ápoló értesíti a mentőket ill. az ügyeletes orvost. Mivel Gürtler doktornő oxyológus szakorvos (sürgősségi betegellátásból szakvizsgázott), és mellékállása van az Országos Mentőszolgálatnál, igen jó a kapcsolat a mentőkkel, ill. rendkívül jók az akut betegellátás feltételei. Mindezek ellenére a hangulatot meglehetősen feszültnek éreztem mind az orvosok, mind a fogvatartottak részéről.

Dr Manninger Péter főorvos odaérkezésemmel elmondta, hogy "átestünk a ló túloldalára", mivel lassan ott tartanak, hogy félniük kell a fogvatartottaktól! Ők bármilyen panasszal mehetnek azonnal a legkülönbözőbb fórumokhoz, feljelenthetik akár az öröket, akár az orvosokat, ápolókat, s még olyan átlátszó ügyekben is, ahol nyilvánvaló, hogy koholt vádak, kitalált történeteket adnak elő, a személyzet kénytelen a legképtelenebb vádaskodások esetén is vizsgálatot folytatni, ami sok idejüket veszi el.

AZ EGYÉNI PANASZOK

1. M. Gy. C-vírus pozitív hepatitise van, korábban rendszeresen gondozták a László kórházban, most duzzanatot észlel a májában, de nem foglalkoznak vele.

Dokumentációjából kiderül, hogy 2004. novemberében Tökölre küldték ambuláns vizsgálatra a fenti panasa miatt. Ott minden lelete negatív lett, kivéve a serológiát, ami több hetet - akár hónapot - vesz igénybe. Visszarendelték kontrollra 2005. májusra, és megnyugtatták, hogy rendben van a mája, ill. hogy jelenleg nem igényel kezelést. Én is megvizsgáltam, jó karban levő, rendszeresen edző, "bodyzó" fiatalemberről van szó. A mája valóban tapintható ott, ahol ő érzi, de ez nem akadályozza őt sem a rendszeres testedzésben, súlyemelésben, sem másban. Telefonon megérdeklődtük a serológiai leletét, ami igazolta a C-vírus pozitivitást. Javasoltam, nyugodjon bele ebbe, és ne tekintse magát betegnek emiatt. A következő kontrollra el fog jutni, s ha kell, meg fogja kapni a szükséges kezelést is.

2. K. F. Szeretne betegszobára kerülni, erről írásbeli javaslata van Tökölről, mégis eltették onnan, pedig ő 100 %-os rokkant, fájnak az ízületei, inzulinos cukorbeteg.

Dokumentációja alapján mindaz igaz, amit elmondott, azonban a betegszobán eltöltött hetek után panaszai semmit nem változtak, ezért az orvos úgy döntött, hogy nem várható javulás a további betegszobai tartózkodásától. Ez igaz is, és az állapota nem olyan súlyos, hogy feltétlenül indokolná a

betegszobai elhelyezést, hiszen járni, mozogni tud, ellátja magát. Ettől függetlenül úgy láttam, hogy a többi betegszobán elhelyezett fogvatartott sem nagyon súlyos beteg, és hely lenne számára bőven. A betegszoba-részleg húsz fős, és sok üres hely van. Azt ajánlottam, próbálja megkérni Manninger főorvos urat, hogy méltányosságból engedje meg számára mégis az újbóli betegszobai elhelyezést.

3. Cs. P. Tökölön, Balassagyarmaton felírt gyógyszereit nem kapja. Dokumentációjából a következők derültek ki: 2002. januárjában az IMEI-ben "Disszociális személyiségzavar"-t állapítottak meg nála. 2003. májusban Tökölön belgyógyászati vizsgálat során idült hörghurutot, gyomorhurutot, szívkoszorúér-betegséget és nyaki csigolya-meszesedést találtak. Köptető, gyomorsav-termelést gátló gyógyszeres kezelést, valamint fájdalom-és gyulladáscsökkentő gyógyszert javasoltak számára, amit meg is kapott. Azonban 2004. decemberétől már nem volt hajlandó a gyógyszereit szedni. Az egészségügyi dokumentáció szerint ő azok közé tartozik, akik hetente, vagy talán még sűrűbben jelentkeznek az orvosnál, aztán megtagadják a felírt gyógyszer bevitelét, majd panaszt tesznek, hogy nem kapnak gyógyszert. Ez a magatartás beleillik az IMEI-ben megállapított "Disszociális személyiségzavar" képébe. Egyébként a fenti gyógyszereket nem szoktuk folyamatosan, éveken át adagolni a betegeknek, hanem amikor jó periódusban vannak, akkor szünetet tartanak, csak a panaszok kiújulása esetén folyamodnak ismét gyógyszeres kezeléshez.

4. R. A. Csak egyféle gyógyszert kap, pedig két panasz van, és Tökölön mindkettőre kapott. Dokumentációjából a következő derült ki: 2003. 07. 09-n Tökölről elbocsátották. Zárójelentésében többek között magas vérnyomást, túlsúlyosságot, idült hörghurutot állapítottak meg, s a megfelelő gyógyszeres kezelést írták elő számára, leírva, hogy a beállított kezelés mellett vérnyomása rendeződött, fogynia kell. Szedte is a gyógyszereket egy ideig, azonban 2003. december 31-én "lemondta" a vérnyomására adott gyógyszereket! Feltételezem, hogy az orvos próbálta rábeszélni, hogy fontos lenne szednie, de 2004. március 22-én ismétlenül aláírásával igazolja, hogy a gyógyszereket nem kéri.

5. F. L. egyféle gyógyszert kap, pedig két panasz van. Végignéztük az utóbbi hónapok orvosi feljegyzéseit, és azt találtuk, hogy 2004. októberében Vácról átszállították Szolnokra, ahol orvosi vizsgálat során magasabb vércukorszintet mértek. Az erre kapott gyógyszeren és diétán kívül napi 1 tabl. Rivotril is kapott, ami egy elég erős nyugtató. November 19-én vércukor-értéke már közel normális volt, ezért a cukor-gyógyszert elhagyták, a diétát továbbra is javasolták. Rivotril nem adtak, mert nem tartották szükségesnek. - Mindez orvosilag korrekt, a felesleges gyógyszerelés - főleg nyugtató-adás - hozzászokást okozhat, és sokféle komplikációval jár, ami így kivédhető. Mindenesetre egyetlen szó nincs arról, hogy reklamálta volna a korábbi gyógyszereit

6. B. J. Jobb kezét műtötték, kesztyűt viselt, mert fázós volt, levették vele. Dokumentációjából ill. az orvosok elmondásából kiderült, hogy csonkolták az ujját, sok probléma volt vele, sokáig nagyon fáj a keze, és az orvosok komoly erőfeszítéseket tettek az érdekében, és elérték, hogy egy korrekciós műtétet végezzenek rajta, ami után jelentős javulás állt be az állapotában. Ők egyébként javasolták a kesztyű viselését.

7. K. I. Fegyelmi zárkán volt, pedig epilepsziás, nem lehetne egyedül. 2002-ben IMEI-ben kivizsgálták, és okt. 21-én kelt zárójelentésében "Posttraumás epilepsia. Encephalopathia vasc." diagnózissal írták ki. Ez utóbbi keringési eredetű agyi bántalmat jelent. Gyógyszeres kezelési javaslata az agyi vérkeringés javítását szolgálja. Mindezek alapján ő nem tekinthető epilepsziás betegnek, és nyugodtan tartható fegyelmi zárkában is.

8. H. D. Gyomorfekélyre hivatkozva nem engedik dolgozni, pedig szeretne, és az orvos szerint tud is. Dokumentációja szerint valóban alkalmasnak ítélték nehéz fizikai munkára. A többi nem az orvos kompetenciája.

9. G. L. Foga letört, nem csinálták meg.

Utánanévezve a kartonján, kiderült, hogy amikor a foga letört, a fogorvos szülei szabadságon volt, és helyettese csak a sürgős teendőket látta el akkor. Azóta az orvos már visszajött, de G. L. nem jelentkezett, így az orvos nem szerzett tudomást róla. Csak jelentkeznie kell a fogorvosnál.

10. L. Gy. "Szívkatéterezték. Lebénult a jobb karja. Két hónapig Balassagyarmaton volt, nem segített, nem foglalkoztak vele."

Ő volt az a fogvatartott, aki mikor beszélgetésre magunkhoz kértük, azzal kezdte, hogy az életét köszönheti a doktornőnek, ő intézte el neki a szívkatéterezést. Azt fájlalja, hogy hiába járt kezelésre Balassagyarmaton, továbbra is fáj a jobb válla, és emiatt elégedetlen. Ezután a fogvatartottal együtt átbeszéltük a kórtörténetét. Elmagyaráztuk, hogy a komoly betegsége, a magas vérnyomás és a szívbetegség Tökölön alaposan ki lett vizsgálva, és gyógyszerekkel jól rendben tartható. Amit ő "lebénulás"-nak nevez, az a jobb vállízületének gyulladása, egy fájdalmas és nehezen gyógyuló, de alapvetően veszélytelen betegség, s erre is megkapta a megfelelő kezelést, s szemmel láthatóan szépen javult. A zárójelentésében szerepel egyébként, hogy panaszkodását "célneurózisnak" tartják, ugyanis azt szeretné elérni vele, hogy helyezték el Vácról máshová.

11. M. A. "1998-ban hátbaszúrták, katéterezték, nem kap elég levegőt".

Dokumentációjában légszomjról nincs szó. Megvizsgáltam én is, amikor elmondta, hogy őt 25 éves korában hátra szúrták, vér volt a mellüregében, "megkatéterezték", és azon át szívták le a vért, amitől rendbejött. Elmagyaráztam, hogy jelenleg fizikailag teljesen rendben van, a tüdőszűrően is rendben találták, nincs szüksége orvosi kezelésre. A panaszai valószínűleg inkább pszichés eredetűek. Elfogadta.

12. Cz. A. Pszichológiai problémák, apja öngyilkos lett, nem alszik, "PDTS", terápiát szeretne. Idézem a dokumentációját:

2004.dec.27.IMEI: Pszichiátriai vélemény: Marihuánát használt öt éven át. Apja három éve meghalt. Posttraumás stressz szindróma. Jelenleg az előírás szerint kapja a megfelelő gyógyszereket, fokozatosan csökkentett mennyiségben.

13. M. Gy. Szív műtété volt, sokszor van rosszul. Most január 22-én éjjel is rosszul volt, kérte az ápolót, de három felügyelő közrefogta, megverték, megbilincseltek, úgy vitték az ápolóhoz. Még mindig látszik a sérülések nyoma.

Nevének hallatán szinte feljajdultak az egészségügyi részleg dolgozói. Ő az a fogvatartott, aki mióta itt van, szinte naponta, de olykor naponta többször is jelentkezik panaszaival az egészségügyi személyzetnél. Mindenki ismeri, és teljesen tehetetlenek vele szemben, ugyanis panaszai hátterében semmiféle valós egészségkárosodást nem tudnak kimutatni.

Állandó panaszai miatt január 17-én konzíliumba küldték az IMEI-be, ahol "szomatizációs tendencia, dysthymia, ment.ret." véleményt adtak róla, azaz a lelki panaszok testi tünetekbe való fordítása, hangulatzavar, szellemi fogyatékoság. Gyógyszeres kezelést javasoltak, aminek azonban a szedését a fogvatartott hamarosan megtagadta.

Január 22-én 11h 24-kor azt panaszolta az orvosnak, hogy "hétvégén több általa ismert személy bántalmazta". Ekkor külsérelmi nyomot nem talált az orvos, újabb kezelést nem adott. Január. 27-én 10h 59-kor azt mondta el, hogy az előző nap az EÜ-n rugdosták, gyomrozták de el is esett, aközben is sérülések érték. Rosszul van, fáj mindene. Bal comb külső felszínén a térdtől 2 cm-re felfelé 2,5 cm-nyi vízszintes felszínes jelentéktelen hámsérülés. Ellátást nem igényel.

Kis termetű, vékony, szomorú fiatalember. A korábbi sérülések maradványaként látszik még a bal comb külső felszínén valami horzsolás nyoma, és a jobb felkar belső felszínén egy kb 10 cm-es területen egy felszívódóban levő korábbi véraláfutás sárgás nyoma. (Mint akinek erősen megragadták a karját.)

Az volt a gyanúm, hogy talán a zárkatársai bántották, megerőszakolták, megverték, de ő ezt tagadta, s azt állította, hogy az ápolók bántották. Néven is nevezett egyet: R. R.-t. Az illető meghallhatta, mert nyomban megjelent az orvosi vizsgálóban, és huncutul rákacsintott: "Mi a baj velem?"- amire ő szomorkásan így szólt: "Nekem végem!" De nem tűnt túl izgatottnak.

Ugyanakkor véleményem szerint arra is szükség lenne, hogy ez az elítélt pszichiátriai osztályra (IMEI) kerüljön, ahol alaposan kivizsgálják, beállítanak a gyógyszeres kezelését, s csak ezt követően, valamelyest megnyugtatóbb, stabilabb pszichés állapotban helyeznék őt vissza Vácra.

14. D. Z. Szeretne nyugtatót kapni, de nem adnak.

Dokumentációja szerint 2004. szeptember 22-től okt. 04-ig az IMEI-ben kivizsgálták, dg.: "Aethylismus chr. Tent. suic.cum med. Depressio syndr. Borderline személyiségzavar." Gyógyszeres kezelési javaslatát leírták, s azt pontosan a javasolt módon meg is kapta, azaz fokozatosan leépítették a gyógyszeres kezelését. Közben okt. 26-én egyszerre bevett 4 szem Mellerilt, ami miatt elkábult, de nem igényelt ellátást. Nyugtató-kérés nem is szerepel a dokumentációjában. Nem is lenne indokolt, nem is lenne helyes.

15. A. L. Szintén nyugtatót szeretne.

Ő is az IMEI-ben volt, kényszergyógykezelésen, alkohol-dependencia miatt. Kis- és nagycsoportos pszichoterápiát, alkohol-elleni kezelést, kreatív terápiát javasoltak, valamint nyugtató injekciókat rendszeres ellenőrzés mellett. Így is történt, pszichiátriai kontroll során panaszmentesnek vallotta magát. Nyugtató nem szerepel, mint kérés.

16. O. B. Klausztofóbiája van, mégis bezárták.

2004. február 20-tól március 22-ig vizsgálták az IMEI-ben, ahol leírták, hogy azt panasolja, hogy "Nem bírja a bezártságot, főleg egyedül." A diagnosisa "Személyiségzavar, túlnyomóan antisziociális és hisztrionikus jellemvonásokkal". Haloperidol kezelést kapott, melynek fokozatos csökkentését javasolták, ill. később két másik gyógyszert: Neurotop R ill. Melleril adását írták elő, szintén pontosan meghatározott koreográfia szerinti csökkentéssel, amiket megkapott, nem reklamált.

17. V. G. Rivotrilt javasoltak, Tegretolt kap, de arra allergiás.

Előtörténete évekre megy vissza, lényege, hogy alkoholizmus miatt többször részesült kényszergyógykezelésben. A pszichológus véleménye szerint a pszichopathia miatt évek óta pszichiátriaiilag kezelt beteg személyiségzavarából adódóan környezetével rendszeresen összeütközésbe kerül. Kartonján egyelőre semmiféle gyógyszer adása nem szerepel, bár az, hogy allergiás lenne a Tegretolra, sehol nincs leírva.

18. R. I. Társai megverték, azóta bal szemére homályosan lát.

Január 28-án jelezte orvosi vizsgálaton, hogy zárkatársa megütötte, és bal szemére homályosan lát. Megvizsgálta az orvos, antibiotikus szemcseppet rendelt, és azt írta, "Ha nem javul, kontroll." Azóta még nem jelentkezett.

19. K. J. K. Allergiás Sumetrolimra és "pirinekre". Mégis kapott, amitől kiütései lettek. Visszament az orvoshoz, az "kizavarta", de a bőrgyógyász több mint 1 héttel később megnézte, megállapította, hogy a veséjével van baj, adott másik gyógyszert és kenőcsöt a bőrére, és meggyógyult.

A bőrgyógyász az allergia megjelenése után másnap látta, és akkor véleményezte, hogy allergiás lett az Analgetica nevű kombinált gyógyszerre, ezért mostantól nem szedheti.

20. Cs. L. Kétoldali tüdőbetegsége van, nem lehetne fogdán, mégis oda került.

Számos alkalommal szerepel idegentest-nyelés ill. egyéb önkárosító magatartás, mely miatt többször kezelték Tökölön illetve az IMEI-ben. Legutóbb 2005. január 25-én látta pulmonológus (tüdőgyógyász) szakorvos, aki megállapította, hogy nincs aktív tüdőbetegsége, nem igényel aktív tüdőgyógyászati teendőt.

21. D. L. Jobb lába merev, erre való hivatkozással célszállítását kérte a tárgyalására, mégis körszállítással vitték.

Valóban kérte, és megpróbálták teljesíteni a kérését, azonban biztonságtechnikai illetve szervezési okból nem volt mód a célszállítás megszervezésére. Egyébként abban a kocsiban, amellyel a

célszállításokat végzik, még sokkal kisebb hely van, mint a körszállítást végző gépkocsiban, úgyhogy jobban járt.

22. M. G. Úgy tudja, hogy orvosi igazolása van arról, hogy nem dolgozhat. Megtagadta a munkát, fél, hogy ha nincs papírja arról, hogy nem dolgozhat, és emiatt nem fogja megkapni a feltételes szabadság kedvezményét.

2003. december 16-án bejegyzés alapján a nehéz fizikai munkára alkalmas. Többször volt pszichiátriai osztályon droproblémák miatt. Személyiség zavarai voltak, többször volt suicid kísérlete. A parancsnok-helyettes úr elmondta, hogy kár a fogvatartottnak aggódnia, a munkavégzést nem veszik figyelembe a feltételes tárgyaláson.

23. F. I. Szolnokon kapott Rivotril, Frontint és altatót is, Vácott viszont nem. Sokszor van Szolnokon, ott valóban kapott ezekből, bár nem egyszerre. Vácra legutóbb 2004. december 13-án jött vissza, befogadáskor panaszt nem említett, gyógyszert nem szedett. Nyugtatóról a nyilvántartásban nincs szó.

24. F. I. Gyomordaganata van, a Szabolcs utcai Kórházban Dr. Óry Iván fedezte fel, és ellenőrizte öt évente emiatt. Tökölön is kivizsgálták, de ott nem találták meg. Szeretne Óry Dr.-hoz visszamenni a Szabolcs utcai kórházba.

2004. szeptember 07-én Tökölön negatív eredménnyel colonoscopos vizsgálatot, szept. 09-én gastroscopos vizsgálatot végeztek nála, a talált eltérésnek megfelelő kezelést írtak elő számára. 2004. november 16-án Tökölön ambuláns vizsgálaton vett részt, amikor az addigi vizsgálatokat még hasi UH vizsgálattal egészítették ki. Mindezek a vizsgálatok lényegében negatív eredményt mutattak. A család kezdeményezte a Szabolcs utcába Óry doktorhoz való szállítását kontroll colonoscopiára, és előjegyzést is kértek számára ott, azonban tekintettel arra, hogy ezt a vizsgálatot Tökölön elvégezték, így az előjegyzést visszautasították.

Én is úgy látom, hogy Tökölön teljesen korrekt kivizsgálás és kezelés történt, a Szabolcs utcai vizsgálat indokolatlan lett volna.

Összefoglalva a leírtakat, úgy gondolom, az esetek többségében a fogvatartottak egészségügyi ellátása korrekt, szakmailag és emberileg is kifogástalan.

25 kivizsgált panaszos között mindössze két olyan esetet találtam, ahol nem értek egyet a BV EÜ dolgozóinak intézkedéseivel (beleértve az orvosokat és az ápolókat egyaránt), de fenntartva természetesen a tévedés jogát mind a magam, mind az ő számukra.

Az egyik a betegszobai ellátásért folyamodó 56 éves, inzulinos cukorbeteg K. F., aki méltányossági alapon, emberieségből talán megkaphatná a betegszobai tartózkodásra az engedélyt, hiszen elmondja, hogy a zárkában mozogni is alig tud, több emeletet kell megmásznia, ha zuhanyozni szeretne, stb. Kértem is erre Bénik doktort, aki ígérte, hogy megpróbál lépni valamit a beteg érdekében.

A másik a rendkívül problematikus, kissé fogyatékos 23 éves M. Gy., akinek csak az utóbbi két hét egészségügyi dokumentációja 17 oldalt tesz ki, s aki valószínűleg a szó szoros értelmében "az idegeire megy" nemcsak az egész egészségügyi részlegnek, hanem talán még saját magának is. Azt hiszem, az ő esetében a már jelzett pszichiátriai kezelés lenne a legmegfelelőbb megoldás.

Végül szeretném még egyszer hangsúlyozni, hogy az egészségügyi dolgozók igen mostoha körülmények között látják el felelősségteljes és megterhelő munkájukat, nincs pld. rendes öltözőjük, zuhanyozójuk, WC-jük, alacsony fizetésük miatt egyszerre több munkahelyen is kénytelenek helytállni, nemegyszer a betegek akarata ellenére kell kiharcolniuk (a szó szoros értelmében) a megfelelő kezelést, amit a fogvatartottak – sajátos helyzetük miatt – sokszor ellenszenvvel vagy

gyanakvással fogadnak, s nemegyszer el is utasítanak. Mégis, mindezek ellenére nap mint nap új lendülettel, lelkesedéssel küzdenek a fogvatartottak egészségéért, életéért, javulásáért.

A BVOP írásos válaszában közölte, hogy a megállapításokkal maradéktalanul egyetértenek, azok azonosak a szakigazgatási tevékenység során tapasztalt helyzettel. Az intézet vezetése ennek megfelelően ismerte a problémákat, a parancsnok a felvetésekre érdemben válaszolt.

Budapest, 2005. február 3.

Dr Méhes Mária
belgyógyász, nephrológus szakorvos
Magyar Helsinki Bizottság